

De lichenen van Schovenhorst te Putten

A. Aptroot

Schovenhorst Estate in Putten (Gelderland) consists a.o. of an Arboretum and a Pinetum. An inventory is made of the lichen flora of the Estate, revealing 73 species. Many species occur on exotic trees, which are usually species-poor. The most interesting tree was a young *Juglans glabra* with *Normandina pulchella* (a declining and now very rare species in The Netherlands) and a species of *Fellhanera*, differing from *F. subtilis* in the 1-septate spores and the dark ascocarps. Two different epiphytic *Porina* species were found, viz. *P. aenea* and *P. chlorotica* s.s.

Het landgoed Schovenhorst te Putten bestaat uit een Arboretum, een Klein en een Groot Pinetum en verschillende (aangeplante) bospercelen, waaronder het Drie Continentenbos. Op 4 april 1995 werden al deze gebiedsdelen bezocht door een excursie van het Centraalbureau voor Schimmelcultures. Hierbij kon een tamelijk volledige inventarisatie van de lichenen van het gebied gemaakt worden.

De lichenflora van Schovenhorst is tamelijk rijk. Het is met name interessant om waar te nemen dat veel soorten die gewoonlijk alleen op enkele inheemse boomsoorten voorkomen hier ook op exoten groeien. De reden is ongetwijfeld de deels hoge ouderdom van de bomen en anderzijds de open, parkachtige aanleg in een bosrijke omgeving, die zorgt voor veel licht en een hoge luchtvochtigheid. Op *Larix*, bijvoorbeeld, groeien o.a. *Bacidina arnoldiana*, *Hypogymnia physodes*, *Parmelia glabratula* en *P. saxatilis*, *Physcia tenella* en *Xanthoria polycarpa*. Op een *Juglans regia* werden 19 soorten aangetroffen, waaronder *Porina chlorotica* s.s., niet te verwarren met de veel vaker epifytisch voorkomende *P. aenea*. Ook groeide hier het levermos *Metzgeria furcata*. *Micarea nitschkena* was karakteristiek voor boomvoeten van *Pseudotsuga menziesii*, een boomsoort waar gewoonlijk helemaal niets op te vinden is. Hier groeien dan ook de oudste exemplaren van deze boomsoort in Nederland.

De meest interessante boom was wel een dunne (15 cm diam.) *Juglans glabra*, waarop een flinke plek *Normandina pulchella* groeit. Deze

soort wordt in Nederland steeds zeldzamer en komt nog maar op enkele bomen voor. Op dezelfde boom groeit ook een *Fellhanera*, waarschijnlijk *F. subtilis*, maar de sporen blijven tweecellig en de apotheciën zijn nogal donker. Deze soort werd overigens ook op een uitheemse *Lonicera* gevonden.

Tenslotte is nog vermeldenswaard een ondetmineerbare *Epigloea*. Dit is geen echt lichoen maar eerder een parasiet op algen. Hij groeide op een takje van een *Tsuga canadensis*.

Doordat al in de vijftiger jaren uitgebreid naar de lichoenflora van het gebied is gekeken is het mogelijk de veranderingen hierin vrij nauwkeurig vast te stellen. Dit is zeer ongebruikelijk in Nederland, waar pas in de zeventiger jaren regelmatig licheneninventarisaties werden gehouden. De oudere gegevens zijn doorgaans incidenteel of beperken zich tot één type substraat.

In vergelijking met eerdere inventarisaties (Maas Geesteranus & Admiraal 1950 en Reijnders 1958 & 1960) is het aantal soorten (vroeger 38, nu 73) enorm toegenomen. Dit ligt deels aan de nu betere kennis van de korstvormige soorten, maar zeker niet alleen. Geen van de bovengenoemde zeldzaamheden was eerder gevonden. De meeste soorten die vroeger gevonden waren (zie lijst) zijn niet meer teruggevonden, terwijl soms de boom nog wel aanwezig was, wat aangeeft dat het milieu over de jaren behoorlijk veranderd is. Veel acidofyten en ook een aantal neutrofyten zijn verdwenen. Ook zijn bijvoorbeeld alle grondbewonende soorten verdwenen door een toegenomen vermosing, die misschien een gevolg is van de ammoniakvervuiling.

Literatuur

- Maas Geesteranus, R.A. & A. Admiraal. 1950. Lichenen, Putten en omgeving, gevonden 1950. pp. 28-29 in: Hacke-Oudemans, J.J. & Th.C. Oudemans. 1970. Kroniek van "De Werkstee" Schovenhorst-Putten (Gld.) over de jaren 1950-1969. Putten. 406 pp.
- Reijnders, W.J. 1958. De inventarisatie en kartering van het Grote Pinetum, wat betreft coniferen, loofhout, hogere planten, mossen en paddestoelen over de jaren 1952-1958. pp. 175-295 in: Hacke-Oudemans, J.J. & Th.C. Oudemans. 1970. Kroniek van "De Werkstee" Schovenhorst-Putten (Gld.) over de jaren

1950-1969. Putten. 406 pp.

Reijnders, W.J. 1960. De epifytische mossen- en licheneninventarisatie van het grote Pinetum van Schovenhorst te Putten (Gld.). Buxbaumia 14: 19-24.

Soortenlijst

Alle vondsten zijn gedaan in Schovenhorst, gem. Putten, Prov. Gelderland, coord. 171/473, door A. Aptroot op 4 april 1995. De boomsoorten zijn niet apart aangegeven, omdat de lijst anders door het grote aantal boomsoorten onoverzichtelijk zou worden (b = op boom; h = op hout; s = op steen).

<i>Arthonia radiata</i>	b	<i>L. hageni</i>	b
<i>Arthopyrenia punctiformis</i>	b	<i>L. muralis</i>	s
<i>Bacidina arnoldiana</i>	b,h,s	<i>Lecidea erratica</i>	s
<i>B. delicata</i>	b,h	<i>Lecidella elaeochroma</i>	b
<i>Baeomyces rufus</i>	s	<i>L. scabra</i>	s
<i>Buellia griseovirens</i>	b	<i>L. stigmathea</i>	s
<i>B. punctata</i>	b,s	<i>Lepraria incana</i>	b,h,s
<i>Caloplaca citrina</i>	s	<i>L. lobificans</i>	b,s
<i>C. lithophila</i>	s	<i>Micarea denigrata</i>	h
<i>Candelariella aurella</i>	s	<i>M. nitschkeana</i>	b
<i>C. reflexa</i>	b	<i>M. prasina</i>	b,h
<i>C. vitellina</i>	s	<i>Mycoblastus sterilis</i>	b
<i>Cladonia chlorophaea</i>	h	<i>Normandina pulchella</i>	b
<i>C. coniocraea</i>	b	<i>Opegrapha atra</i>	b
<i>C. fimbriata</i>	h	<i>Parmelia exasperatula</i>	b
<i>C. glauca</i>	h	<i>P. glabratula</i>	b
<i>C. macilenta</i>	b,h	<i>P. revoluta</i>	b
<i>C. merochlorophaea</i>	h	<i>P. saxatilis</i>	b
<i>C. ochrochlora</i>	b,h	<i>P. subaurifera</i>	b
<i>C. subulata</i>	h	<i>P. sulcata</i>	b
<i>Dimerella pineti</i>	b	<i>Phaeophyscia orbicularis</i>	b
<i>Epigloea</i> sp.	b	<i>Phlyctis argena</i>	b
<i>Fellhanera</i> cf. <i>subtilis</i>	b	<i>Physcia tenella</i>	b,s
<i>Gyalideopsis anastomosans</i>	b,s	<i>Placynthiella icmalea</i>	h
<i>Hypogymnia physodes</i>	b	<i>Porina aenea</i>	b
<i>Lecanora albescens</i>	s	<i>P. chlorotica</i>	b
<i>L. campestris</i>	s	<i>Porpidia soredizodes</i>	s
<i>L. chlorotera</i>	b	<i>Psilolechia leprosa</i>	s
<i>L. conizaeoides</i>	b	<i>P. lucida</i>	s
<i>L. dispersa</i>	s	<i>Rhizocarpon obscuratum</i>	s
<i>L. expallens</i>	b	<i>Scoliosporum gallurae</i>	b

<i>S. umbrinum</i>	s	<i>Verrucaria maculiformis</i>	s
<i>Trapelia coarctata</i>	s	<i>V. muralis</i>	s
<i>T. involuta</i>	s	<i>V. nigrescens</i>	s
<i>T. obtegens</i>	s	<i>Xanthoria parietina</i>	b
<i>Trapeliopsis flexuosa</i>	h	<i>X. polycarpa</i>	b
<i>T. granulosa</i>	h		

Niet meer teruggevonden maar vroeger opgegeven (g = grond).

<i>Cetraria chlorophylla</i>	b	<i>Parmelia caperata</i>	b
<i>Cladina ciliata</i>	g	<i>P. subrudecta</i>	b
<i>C. mitis</i>	g	<i>Parmeliopsis ambigua</i>	b
<i>C. portentosa</i>	g	<i>Peltigera neckeri</i>	g
<i>Cladonia cervicornis</i>	g	<i>P. rufescens</i>	g
<i>C. cornuta</i>	b	<i>Pertusaria amara</i>	b
(waarschijnlijk <i>C. ochrochlora</i>)		<i>P. pertusa</i>	b
<i>C. digitata</i>	b	<i>Physcia caesia</i>	b
<i>C. furcata</i>	g	<i>P. dubia</i>	b
<i>C. ramulosa</i>	b	<i>Platismatia glauca</i>	b
<i>C. scabriuscula</i>	g	<i>Ramalina farinacea</i>	b
<i>Evernia prunastri</i>	b	<i>Usnea sp.</i>	b
<i>Hypogymnia tubulosa</i>	b		